

Oponentský posudek na rigorózní práci

Autor: Mgr. Tereza Kučerová Tvardíková

Téma: Právní principy ochrany životního prostředí

1. Úvod

Rigorózní práce na téma „Právní principy ochrany životního prostředí“ Mgr. Terezy Kučerové Tvardíkové je zpracována v celkovém rozsahu 128 stran, včetně seznamů použitých zkratk a literatury, dvou příloh a povinných součástí (abstrakty, anglické shrnutí, klíčová slova). Čistý text zahrnuje 109 stran. Samotný výklad je, kromě úvodu a závěru, členěn do tří částí. První a druhá část jsou věnovány obecným otázkám principů a jejich role v právu, resp. principům v ochraně životního prostředí, třetí část, stěžejní, se zabývá šesti vybranými principy, konkrétně principy komplexnosti a integrace, prevence, předběžné opatrnosti, informovanosti a účasti veřejnosti, odpovědnosti státu a odpovědnosti původce. Jednotlivé části jsou zakončeny dílčími shrnutími.

2. Téma

Téma, které si autorka pro svou rigorózní práci zvolila, je tématem obecným a teoretickým, proto je obtížné hovořit o jeho aktuálnosti ve smyslu naléhavosti či zvláštní pozornosti, která je mu v současné době věnována. Jedná se nicméně o téma velmi zajímavé a přínosné pro pochopení obecných základů práva životního prostředí.

Z hlediska náročnosti považuji téma za středně náročné. Jistá míra náročnosti vyplývá z jeho právně-teoretického a průřezového charakteru; pro kvalitní zpracování je nezbytná práce s řadou pramenů práva, doktrinálních zdrojů a soudních rozhodnutí. Na druhou stranu se jedná o téma, kterému je odbornou právní literaturou věnována poměrně velká pozornost a jehož pochopení nečiní, resp. by nemělo činit (alespoň pro studenta právnické fakulty), zásadní obtíže.

3. Hodnocení zpracování tématu

Práci není snadné jednoznačně hodnotit. První třetina práce, povýtce obecná a teoretická, je zpracována na výborné, až nadprůměrné úrovni, ve zbytku, tedy třetí části práce, však autorka nedokázala tuto vysoko nastavenou laťku udržet. V práci se navíc objevují některé zásadní dílčí nedostatky, u studenta aspirujícího na titul doktora práv zarážející. V hodnocení se budu postupně věnovat cílům práce a použitým metodám, struktuře a formální stránce práce a jejímu obsahu.

3.1. Cíle a použité metody

Autorka cíle práce výslovně nevymezuje (v úvodu se věnuje pouze důvodům, které ji vedly k volbě tématu), ze zaměření jednotlivých částí práce je však možné odvodit, že usiluje jednak o obecné vymezení postavení a role principů v právu životního prostředí, jednak o

podrobnou analýzu několika vybraných principů tohoto právního odvětví a jejich odrazu v platném právu. Z hlediska metod autorka zmiňuje metodu analýzy a komparace (str. 5). Z autorkou nezmíněných metod se v práci objevuje metoda čisté deskripce (zejména v části třetí) a ve vědecké práci ceněná metoda syntézy (zejména v prvních dvou částech). Zvolené cíle a metody plně odpovídají vědecké práci této úrovně, je však třeba říci, že metoda komparace se v práci objevuje pouze výjimečně.

3.2. Struktura a formální stránka

Základní struktura práce, byť nijak originální, je logická a srozumitelná. Totéž však nelze říci o vnitřní struktuře jednotlivých kapitol části třetí, věnované vybraným principům práva životního prostředí. Autorka výklad buď nijak viditelně nestrukturuje (tj. nedělí na podkapitoly), nebo tak sice činí, avšak bez jakékoliv vnitřní logiky (např. kapitola 3.2., věnovaná principu prevence, se „dělí“ pouze na jednu podkapitulu 3.2.1., nazvanou „Vývojová stadia principu prevence“). Vnitřní logika výkladu jednotlivých principů zdaleka neodpovídá autorčině záměru vyjádřenému v úvodu práce, tedy jednotlivé principy analyzovat, provádět komparaci „jejich vyjádření v právních dokumentech a úloh ve třech právních rovinách“ a každou z těchto úrovní doplňovat relevantní judikaturou (str. 5). Ve skutečnosti se autorka ve výkladu jednotlivých principů zaměřuje na několik jejich dílčích aspektů, více či méně logicky provázaných, přičemž argumentace relevantní judikaturou, která by v práci věnované principům měla hrát stěžejní roli, se objevuje pouze ojediněle.

K formální stránce práce mám pouze drobné připomínky. Z hlediska gramatického a pravopisného není autorce co vytknout, ocenit je též třeba její styl, který je srozumitelný a čtivý, v prvních dvou částech práce dokonce na úrovni nejlepších právně-teoretických statí. Autorka správně odkazuje na použité zdroje a vhodně využívá poznámek pod čarou. Tři drobné připomínky směřují k chybné formě bezprostředně následujících opakovaných odkazů na tytéž zdroje (autorka používá latinskou zkratku *op. cit.*, kterou je však vždy třeba používat se jménem autora), k nejednotné formě přímých citací (někdy kurzívou v uvozovkách, někdy pouze v uvozovkách) a k seznamu internetových zdrojů (u nichž není zřejmé, k jaké instituci, databázi či pramenu práva se vztahují).

3.3. Obsah

Jak jsem již výše uvedla, první dvě části práce považuji za vynikající. Autorka za pomoci odborné literatury a judikatury vysvětluje obecná východiska tématu, uvádí své vlastní názory a přesvědčivě argumentuje. Ve třetí části práce však tento styl výkladu až na výjimky opouští, aby se k němu částečně vrátila až v závěru práce. Výklad jednotlivých vybraných principů je založen především na výčtu a popisu pramenů práva, v nichž se dané principy projevují. Výtku k vnitřní struktuře výkladu jsem uvedla výše, v této části se zaměřím na konkrétní obsahové nedostatky. Za naprosto zásadní pochybení u vědecké práce této úrovně považuji zastaralost výkladu, a to zejména ve vztahu k právu Evropské unie (EU). Používání výrazů „komunitární“ a „Evropský soudní dvůr“ by snad šlo ještě prominout, odkazy na

Smlouvu o fungování EU (SFEU) ve znění, které neplatí již téměř čtyři roky (sic!), však považuji za neomluvitelné (viz pozn. pod čarou č. 54 či zmínky na str. 59, 77 a 99). Autorka také pracuje s již neplatnými zákony o chemických látkách (str. 48) a o ochraně ovzduší (str. 62, 94 a 102) a s již neplatným zněním zákona o ochraně přírody a krajiny (str. 59) a zákona o odpadech (str. 102). V této souvislosti se nabízí otázka, do jaké míry autorka čerpala svůj výklad ze své diplomové práce z roku 2007 a zda předložená práce odpovídá požadavkům původnosti (viz i autorčiny velmi časté odkazy „na připravovaný Kodex práva životního prostředí“).

Kromě zásadní výtky k zastaralosti výkladu mám několik připomínek i k některým jeho dílčím částem. Nerozumím tvrzení autorky, že „[p]říkladem ... *modifikované verze obecného právního principu prevence je princip odpovědnosti původce*“ (str. 33). Byť spolu oba principy souvisejí, nedomnívám se, že je mezi nimi vztah naznačovaný autorkou. Dále nesouhlasím s „vývojovými stádii principu prevence“ uvedenými na str. 52. Dle mého názoru se jedná o konkrétní projevy principu prevence, lišící se situací, v níž se uplatní, nikoliv dobou, v níž byly uplatňovány (nemluvě o tom, že princip odvracení ohrožení životního prostředí u zdroje je výslovně zakotven v čl. 191 odst. 2 SFEU). Nerozumím také výkladu principu odpovědnosti státu, konkrétně tomu, jak s ním souvisí povinnost každého jednat stanoveným způsobem v případě hrozícího poškození životního prostředí, zakotvená v § 19 zákona č. 17/1992 Sb. (str. 94, autorka mimochodem uvádí špatné číslo zákona), a dále nesouhlasím s automatickým odmítnutím právní povahy tohoto principu (str. 92). Domnívám se naopak, že právní odpovědnost státu za stav životního prostředí lze z českého ústavního práva dovodit.

Upozorňuji též na opakující se části textu, např. na str. 9 a 17 je citována naprosto totožná část nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 21/96, na str. 74 a 77 totožná část sdělení Evropské komise k principu předběžné opatrnosti a na str. 46 a 64-65 se objevuje totožný text dokonce v rozsahu více než jedné strany.

4. Závěr

Z hlediska obsahového hodnotím předloženou práci jako vynikající v úvodních dvou částech a průměrnou ve zbytku výkladu. Za závažné považuji pochybnosti o původnosti práce, vyvolané zastaralostí použitých pramenů právní úpravy. Celkově práci považuji za promarněnou příležitost, pokud by se totiž autorce podařilo udržet přístup ke zpracování uplatněný v první třetině práce, mohlo se jednat o nadprůměrné autorské dílo.

Závěrem hodnocení **konstatuji**, že **práce celkově splňuje požadavky kladené na rigorózní práce** Rigorózním řádem Právnické fakulty UK, tedy prokazuje autorčiny hlubší znalosti ze zpracovávané problematiky a její schopnost samostatné tvůrčí činnosti, a **doporučuji ji k ústní obhajobě**. Toto doporučení však platí s výhradou původnosti práce, tj. za předpokladu, že její text je minimálně ze dvou třetin odlišný od textu diplomové práce obhájené autorkou na totéž téma v roce 2007.

Vedle vyjádření k výtkám uvedeným v posudku bych autorku v rámci obhajoby požádala o stručné vyjádření k následujícím tématům:

1. Na str. 104 autorka tvrdí, že „*právní úprava nástrojů ekonomické stimulace je pouze dílčí, nesystémová a roztržitá*“. Jaké by v tomto směru byly její konkrétní návrhy *de lege ferenda*?
2. Princip informovanosti veřejnosti se může v konkrétním případě dostat do kolize s principem prevence. Jakým způsobem jsou tyto dva principy v platné právní úpravě a aplikační praxi vyvažovány?

V Praze dne 8. listopadu 2013

JUDr. Karolina Žáková, Ph.D.
oponent rigorózní práce